

HÁTTÉRANYAG

Az állattenyésztés és az agroüzemanyagok globális összefüggései a szója függvényében

Összefoglaló

Az Európai Unió (EU) évente több mint 16 millió hektár termőföldterületet használ állatállománya takarmányozására és az autók üzemanyag-ellátására.

A legnagyobb területen szóját termesztnek, melyet elsősorban takarmányozási céllal importálnak Európába, emellett azonban egyre nagyobb mértékben használják agroüzemanyagok előállítására is. Ezen földterületek legnagyobb része Dél-Amerikában található, ahol a növekvő kereslet hatására folyamatosan csökken az őserdők aránya, jelentős az üvegházhatást, klímaváltozást okozó gázok kibocsátás-növekedése, illetve egyre fokozódnak az emberek közötti helyi ellentétek.

Európában a biodízel előállítására a legnagyobb arányban a repceolajat (56%) használják, amelynek termesztése több mint kétmillió hektár mezőgazdasági területet foglal el. A szójaolaj becslések szerint körülbelül 17%-át adja az EU biodízel termelésének. A nagymértékű erdőirtásokért, illetve az éghajlatváltozás szempontjából meglehetősen káros ázsiai kibocsátásokért felelős pálmaolaj pedig a biodízel előállítás 7%-át teszi ki. Németország a világ legnagyobb biodízel fogyasztója, amely 2007-ben megközelítőleg 3 800 millió liter biodízelt használt, majdnem annyit, mint az EU többi tagállama együttvéve.

Az EU-n belül a ciprusiak, spanyolok és dánok fogyasztanak legnagyobb mennyiségben állati termékeket, ezzel mintegy 340, 253 és 243 m²/fő külföldi területet használnak csak a szója termesztésére, amelyet aztán az állatállományuk takarmányozására használnak fel. Németország, Franciaország és az Egyesült Királyság számára együttesen 4,5 millió hektár szükséges a jelenlegi táplálkozási igényeiknek megfelelő szójatermelés fedezésére.

Az európai fogyasztók nem is tudnak arról, hogy ennek a szójának a jelentős része genetikailag módosított, mivel a jelenlegi címkézésre vonatkozó jogszabályok nem érvényesek a génmódosított terményekből előállított állati takarmányokra.

A Föld Barátai (FoE) mozgalom és az Európai Családi Gazdálkodók Szövetsége (European Coordination Via Campesina) úgy gondolja, hogy amennyiben az EU komolyan fel akar lépni az éghajlatváltozás és a biodiverzitás globális szintű csökkenése ellen, tenni akar az emberi jogokért és komolyan foglalkozik az élelmiszerválsággal, akkor sürgősen le kell csökkentenie az import szója-függőségét és le kell állítania az élelmiszer-alapanyagok felhasználását az agroüzemanyagok előállítására.

2008. november

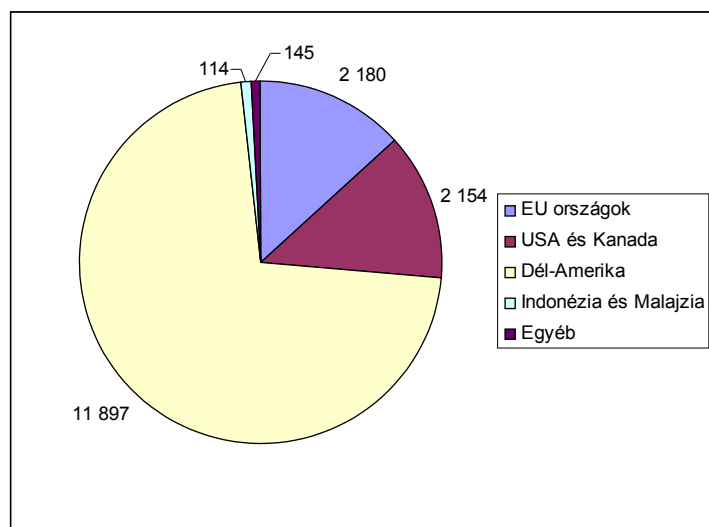
Bevezető

A szójatermelés a dél-amerikai erdők csökkenésének egyik legjelentősebb oka. Összefüggésbe hozható a széleskörű környezeti degradációval, a megnövekedett növényvédőszer használattal, a gazdálkodókat és helyi közösségeket érintő erőszakkal és az emberi jogokkal történő visszaélésekkel, valamint az egyre romló élelmiszerbiztonsággal. Mivel Európa a Dél-Amerikából származó szója elsődleges importőre, kulcsfontosságú szerepe van a szója terjeszkedésében.

A kutatás¹ az EU állati eredetű termékei fogyasztásának, valamint a főbb agroüzemanyagoknak földterületre vonatkoztatott ökológiai lábnyomát vizsgálta az előállításukhoz szükséges szója, pálmaolaj és cukornád termőterületek nagyságának felméréseivel. A kutatás kiderítette, hogy az EU igényeinek megfelelő szójatermesztés 14 millió hektár földterületet igényel, melyből 87% Braziliában és Argentínában található.

Származási hely	Takarmány és üzemanyag vetésterület (hektárban)				
	Szójabab	Repce	Olaj pálma	Cukornád	
EU-s országok		2 180 203			2 180 203
Egyesült Államok	1 862 353				1 862 353
Kanada	291 924				291 924
Argentína	4 423 376				4 423 376
Brazília	6 883 057			125 138	7 008 195
Paraguay	423 405				423 405
Uruguay	41 849				41 849
Indonézia/Malajzia			114 661		114 661
Egyéb	145 132				145 132
Összes termőterület	14 071 096	2 180 203	114 661	125 138	16 491 098

Az állati termékek és bioüzemanyagok EU-s termelésére felhasznált földterület (ezer hektár)

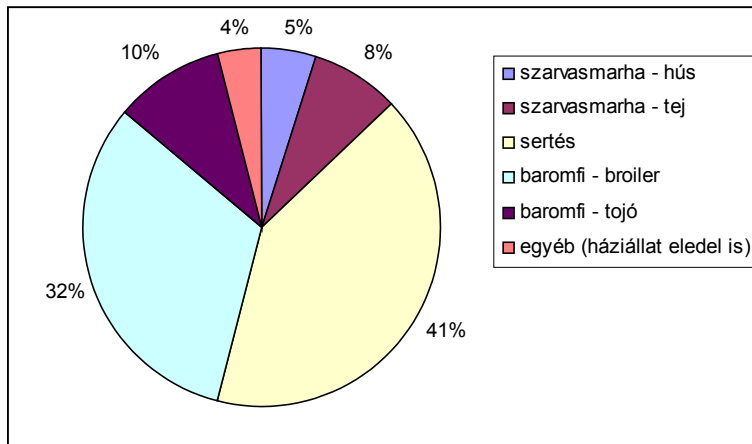

¹A kutatás a Föld Barátai Mozgalom (Friends of the Earth) és az Európai Családi Gazdálkodók Szövetsége megbízásából készült (14 európai ország 24 gazdálkodói és vidéki szervezete, az EU támogatta program a "Feeding and Fuelling Europe" részeként.)

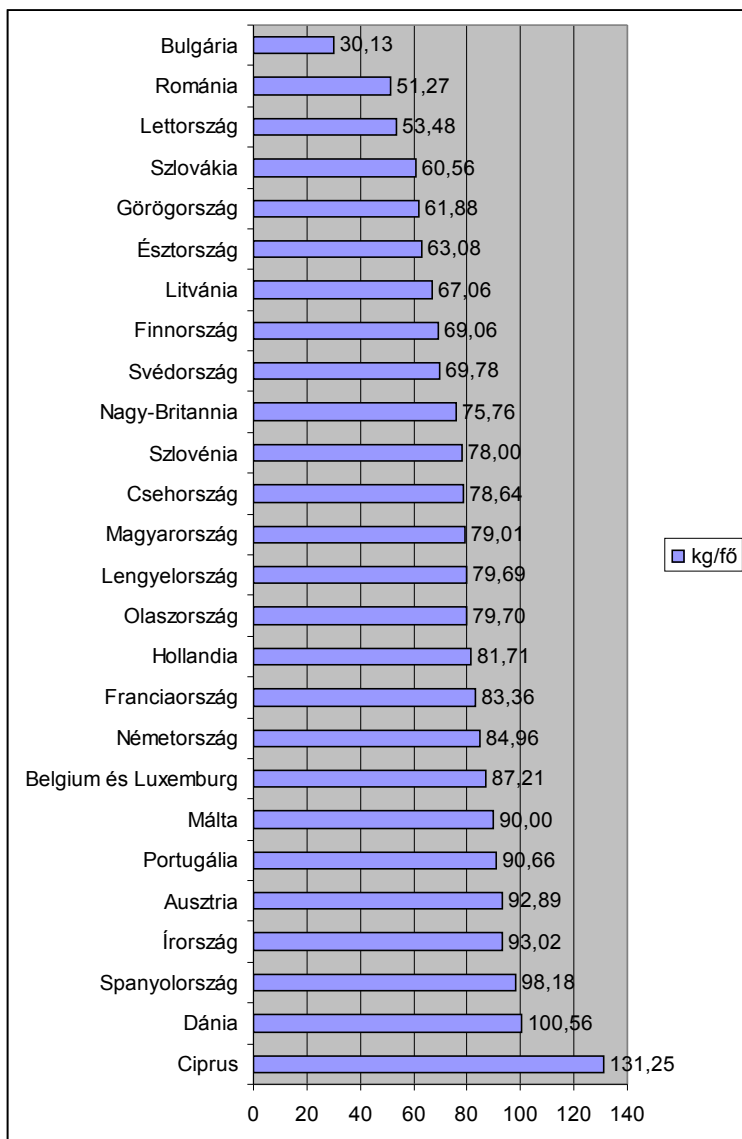
Az EU legnagyobb szójafelhasználó ágazata az intenzív sertéstartás, melyet a baromfitartás követ.

Németország, Franciaország és az Egyesült Királyság használja a legnagyobb területeket szójatermesztés céljára, míg a fejenkénti szója felhasználás Cipruson, Spanyolországban és Dániában a legnagyobb, ahol a legtöbb állati terméket fogyasztják.

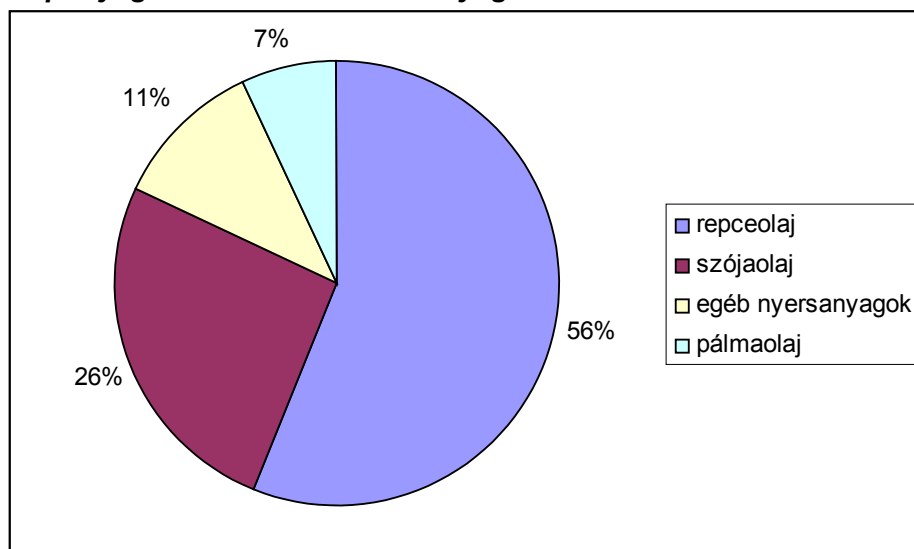
A szója takarmányként való felhasználása az állattenyésztésben (ágazatok)

Húsfogyasztás Európában

Alapanyagok az EU-s bioüzemanyag termelésben

A szója és az erdőirtás

A dél-amerikai szójatermelés az elmúlt 15 évben több mint kétszeresére növekedett. Brazília a világ második legnagyobb exportőre és az ország szójatermelésének több mint a fele az ország egykor természetes élőhelyekkel borított déli és középső területeiről származik. Az amazonasi erdők megközelítőleg 16%-a és a Cerrado füves pampáinak 60%-a tűnt már el idáig. Az erdőirtások arányának 2007-es csökkenése után az utóbbi időszakban bekövetkezett szójaár-robbanás az erdőirtások növekedéséhez vezetett, amelynek eredményeként 2007 augusztusa és 2008 augusztusa között több mint 770 000 hektár erdő pusztult el. Becslések szerint a szója térhódítása miatt 2020-ra további 9,6 millió hektár Cerrado-terület tűnhet el és 2050-re pedig az amazonasi esőerdők további 40%-a.

Az erdőirtások felelősek a globális üvegházhatású gáz (ÜHG) kibocsátások megközelítőleg 18%-áért, amely több mint az egész EU ÜHG kibocsátás. Az erdőirtásokból származó kibocsátások csökkentése tehát elengedhetetlen azon célkitűzés eléréséhez, hogy a globális felmelegedés mértékét 2 °C alatt tartsuk. Az erdőirtás központi kérdéssé vált a globális klíma szempontjából és az EU azt tűzte ki céljává, hogy legkésőbb 2030-ra megállítja az erdőborítás csökkentését, valamint célja a trópusi erdőirtások legkésőbb 2030-ig történő jelentős mértékű lecsökkentése.

A Föld Barátai mozgalom úgy gondolja, hogy az EU nem lesz képes teljesíteni ezen célkitűzéseit anélkül, hogy orvosolná a globális erdőcsökkenések egyik fő kiváltó okát, az állati takarmányok és bioüzemanyagok felhasználását.

Szója és az élelmiszerbiztonság csökkenése

A korábban az alapvető fontosságú élelmiszernövények termesztésére használt óriási dél-amerikai területek a szójatermelésre álltak át. Ennek hatására például az élelmiszernövények termesztése céljából megművelt földterületek nagysága Argentínában drámai mértékben lecsökkent. A rizstermesztésre használt területek 44%-kal, a kukoricatermő területek 26%-kal csökkentek, a búza termesztése 3%-kal, a napraforgóé pedig 34%-kal kisebb területen folyik. Ezen jelenség következménye az alapvető fontosságú élelmiszernövények árának jelentős növekedése, pl. a rizs 130%-os és a lencse 272%-os áremelkedése.

A kistermelőket és az őshonos közösségeket elköltöztetik a földjeikről. Ez tönkreteszi a sokoldalú kistermelői rendszereket, amelyek a Brazíliában elfogyasztott alapvető fontosságú élelmiszerek megtermelését biztosítják. Ennek következtében a szója terjedése a

földtulajdon koncentrálódásához vezetett, valamint a családi gazdaságok számának folyamatos csökkenését és így az élelmiszerbiztonság romlását eredményezte.

Globálisan, az állati takarmányozás céljából termesztett növények a művelhető területek egyharmadát foglalják el. Az állati termékek utáni igény a takarmánynövények, elsősorban a szójatermesztés irányába tolja el a földhasználatot, és az utóbbi időben tapasztalható élelmiszerválság egyik fő okozója. Az EU a magas egy főre jutó területhasználatával és a takarmányok importjától való függésével felelős az élelmiszerárak emelkedéséért.

Genetikailag módosított szója

A latin-amerikai szója nagyrésze a Monsanto cég genetikailag módosított vetőmagjaiból származik, mely Roundup Ready néven híresült el. Ez arra kényszeríti a gazdálkodókat, hogy még több intenzív gazdálkodási eljárást használjanak. A Roundup Ready szója genetikai állományát azért módosították, hogy ellenálljon a Monsanto cég Roundup (glüfozát) növényvédőszerének, de kormányzati adatok azt bizonyítják, hogy ezen technológia alkalmazása gyomirtószer-toleráns gyomnövények megjelenését eredményezte. Ennek eredményeképpen egyre nagyobb mennyiségben kell a Roundup növényvédőszereit alkalmazni, emellett régebbi és károsabb növényvédőszerek használata is szükséges, mint a 2,4-D (a rosszhírű Agent Orange egyik összetevője) és az Atrazin (melyet az EU-ban egészségügyi okok miatt betiltottak). A glüfozát a szennyezés egyik fő forrásává vált, amely elszennyezi a felszíni vizeket és víztározókat, veszélyezteti az emberi egészséget és elpusztítja az egyéb növényzetet.

Súlyos egészségügyi kockázatot jelent a rovarirtószerek felhalmozódása a táplálékláncban, valamint a nagy gazdaságok és mezőgazdasági cégek azon tevékenysége, hogy kipermetezik ezeket a szereket. A szójaültetvények közelében lakó közösségekben komoly egészségügyi problémák jelentkeznek, mint pl. folyamatos fejfájás, bőrküütések, gyomorproblémák, terméketlenség. Megnőtt a születési rendellenességgel, végtaghiánnyal született csecsemők aránya. A fő szójatermelő országok kormányzati adatai egyértelműen jelzik, hogy a növényvédőszerek megnövekedett használata nem csökkenthető a génmódosított szója használatával.